

درس ششم: نی نامه

قلمرو زبانی: معنی واژه، املا و دستور

معنی واژه:

- ۱- در نفیرم مرد و زن نالیده‌اند: فریاد و زاری به صدای بلند. (دی ۹۸، خ ۹۹ تجربی و ریاضی، خ ۹۹ انسانی)
۲- تن ز جان و جان ز تن مستور نیست: پوشیده، پنهان (خ ۹۹)

املا:

- ۱- املاي درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. (دی ۹۹)
■ تن ز جان و جان ز تن (مستور - مسطور) نیست.

دستور:

- ۱- نقش دستوری هر یک از واژه مشخص شده را بنویسید. (دی ۹۹)
«هرکسی از ظنّ خود شد یار من از درون من نجست اسرار من» یار: مسند / اسرار: مفعول

قلمرو ادبی (آرایه های ادبی)

- ۱- بیت زیر را از نظر کاربرد جناس تام (همسان) بررسی کنید. (خ ۹۸)
«نی حریف هر که از یاری بُرید پرده هایش پرده های ما درید»
پرده به دو معنی به کار رفته است؛ اول، نغمه و آواز؛ دوم، حجاب و پوشش
- ۲- در مصراع «پرده هایش پرده های ما درید»، تفاوت معنایی «پرده»، آرایه جناس همسان (نام) را پدید آورده است. (ش ۹۸)
- ۳- آرایه مشترک ابیات زیر اسلوب معادله است یا حسن تعلیل؟ یک دلیل بنویسید. (خ ۹۸)
- عشق چون آید برد هوش دل فرزانه را دزد دانا می کشد اول چراغ خانه را
■ محرم این هوش جز بیهوش نیست مر زبان را مشتری جز گوش نیست
- اسلوب معادله؛ زیرا مصراع دوم در هر بیت، مصداقی برای مصراع اول آن است. / می توان جای دو مصراع را عوض کرد. / دو مصراع از نظر نحوی کاملاً مستقل هستند و ...
- ۴- آرایه مشترک ابیات زیر را بنویسید. (دی ۹۸)
- شانه می آید به کار زلف در آسفتگی آشنایان را در ایام پریشانی بپرس
■ محرم این هوش جز بیهوش نیست مر زبان را مشتری جز گوش نیست
- ۵- مفهوم کنایه مشخص شده را بنویسید. (دی ۹۸)
- هر که بی روزی است، روزش دیر شد عمرش تباہ شد.
- ۶- مفهوم نمادین واژه مشخص شده را بنویسید. (دی ۹۸)
- بشنو این نی چون شکایت می کند از جدایی ها حکایت می کند انسان کامل یا عارف یا خود مولانا

۷- در بیت زیر، آرایهٔ درست را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید. (خ ۹۹ تجربی و ریاضی)

■ **آتش عشق** است کاندِر نی فتاد جوشش عشق است کاندِر می فتاد (تشبیه / جناس همسان)

۸- در بیت زیر، با توجه به واژهٔ «باد»، آرایهٔ جناس تام (همسان) را بررسی کنید. (خ ۹۹ انسانی)

■ آتش است این بانگ نای و نیست باد هر که این آتش ندارد نیست باد

«باد» در مصراع اول اسم (باد و هوا) و در مصراع دوم فعل دعایی (الهی باشد)، است.

قلمرو فکری: معنی و مفهوم نظم و نثر، درک مطلب و تناسب معنایی

۱- در غم ما روزها بی‌گناه شد روزها با سوزها همراه شد: روزهای عمر عاشقان با سوز و گداز و هجران سپری شد. (ش ۹۸)

۲- سرّ من از نالهٔ من دور نیست لیک چشم و گوش را آن نور نیست: راز من را از ناله‌های عارفانه من می‌توان دریافت؛

اما چشم و گوش ظاهری توان درک آن را ندارد. (خ ۹۹ تجربی و ریاضی)

۳- هر کسی از ظنّ خود شد یار من از درون من نجست اسرار من: هر کس بنا بر گمان و پندار خود یار من شد و اسرار

من را از درونم جست و جو نکرد. (ش ۹۹)

۳- مفهوم کدام بیت بیانگر این موضوع است که: «ظاهر انسان بیانگر احوال درونی اوست»؟ (خ ۹۸)

الف) سرّ من از نالهٔ من دور نیست لیک چشم و گوش را آن نور نیست

ب) هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش باز جوید روزگار وصل خویش

۴- در بیت زیر، منظور از «نیستان» چیست؟ (ش ۹۸)

«کز نیستان تا مرا ببریده‌اند در نفیرم مرد و زن نالیده‌اند» عالم معنا / عالم حقیقی، در گاه حق

۵- مفهوم مشترک دو بیت زیر را بنویسید. (خ ۹۹ انسانی)

«سینه‌خواهم شرحه شرحه از فراق تا بگویم شرح درد اشتیاق»

«نی حریف هر که از یاری بُرید پرده‌هایش پرده‌های ما درید»

مفهوم مشترک: حال عاشق و عارف را کسی درک می‌کند که درد عشق کشیده باشد.

۵- کدام یک از ابیات زیر، به سخن مشهور، «كُلُّ شَيْءٍ يَرْجِعُ إِلَىٰ أَصْلِهِ» اشاره دارد؟ (ش ۹۹)

الف) کز نیستان تا مرا ببریده‌اند در نفیرم مرد و زن نالیده‌اند

ب) هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش باز جوید روزگار وصل خویش